

การเลี้ยงต่อหัวเสือ

กล่องความรู้กินได้ Knowledge Box Set

ผู้จัดทำ นางสาวมณจันทร์ มลิณทจินดา
หน่วยงาน กศน.อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้

ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมिव บิลดิง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

เว็บไซต์ : <http://www.kindaiprject.net>

การเลี้ยงต่อหัวเสือ

กล่องความรู้กินได้ Knowledge Box Set

กล่องความรู้กินได้ คือ บริการความรู้แบบ One Stop Service ที่จัดไว้ให้บริการประชาชน โดยการคัดสรรสื่อความรู้ประเภทต่างๆ (หนังสือ รูปภาพ สื่อมัลติมีเดีย ตัวอย่าง และแหล่งค้นคว้าอ้างอิง) มาจัดรวบรวมไว้ในกล่องเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ และเป็นแนวทางให้ผู้สนใจได้เริ่มต้นศึกษาหาความรู้เพื่อการทำมาหากินได้ง่ายๆ

คำแนะนำในการใช้บริการกล่องความรู้กินได้

กล่องความรู้กินได้มีไว้สำหรับให้บริการภายในห้องสมุดเท่านั้น หากต้องการยืมหนังสือหรือสื่อมัลติมีเดียอื่นๆ ที่อยู่ภายในกล่อง กรุณาติดต่อเคาน์เตอร์บริการ

"ร่วมแบ่งปันความรู้ ด้วยการใช้สื่ออย่างระมัดระวัง"

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้

ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิว บิลดิง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

เว็บไซต์ : <http://www.kindaiprject.net>

ชุดความรู้ทำมาหากิน “ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

บทนำ

- หลักการและเหตุผล
- วัตถุประสงค์ของการจัดทำชุดความรู้ทำมาหากิน
- กลุ่มเป้าหมาย
- ขั้นตอนการจัดทำชุดความรู้ทำมาหากิน
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ชุดความรู้ทำมาหากิน

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

หลักการและเหตุผล

ในสภาวะเศรษฐกิจถดถอยประชากรต้องดิ้นรนทำมาหากิน เพื่อหาเงินเลี้ยงตนเองและครอบครัว จึงต้องขนควายหาอาชีพเสริมเพื่อมาเพิ่มรายได้ของครอบครัว การทำอาชีพเสริมจึงเป็นตัวเลือกสำคัญ ในการหารายได้เพิ่ม ดังนั้นการเลี้ยงต่อจึงเป็นอาชีพเสริมอีกทางเลือกหนึ่งของการหารายได้ ที่สามารถทำควบคู่กับอาชีพหลัก เนื่องจากเป็นอาชีพที่ใช้ต้นทุนต่ำ รายได้สูง และใช้ทักษะความรู้ที่สามารถเรียนรู้จากภูมิปัญญาได้

ชุดความรู้ทำมาหากิน

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

วัตถุประสงค์ของการจัดทำชุดความรู้ทำมาหากิน

เพื่อจัดทำชุดความรู้ทำมาหากิน เรื่อง การเลี้ยงต่อหัวเสือ โดยการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญต่างๆ ในการประกอบอาชีพ นำมาเรียบเรียง เป็นกระบวนการที่ง่ายต่อการเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตจริงได้ โดยมีชุดความรู้ทำมาหากินชุดนี้เป็นแนวทาง และคู่มือในการประกอบอาชีพ

ชุดความรู้ทำมาหากิน

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

กลุ่มเป้าหมาย

บุคคลทั่วไปที่หาอาชีพเสริม โดยมีความสนใจในการเลี้ยงต่อหัวเสือเป็นพิเศษ โดยเน้นที่กลุ่มเป้าหมายพิเศษคือเกษตรกรทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ ที่มีพื้นที่ในการทำนา ทำไร่ ทำสวน มากกว่า 2 ไร่ขึ้นไป เพื่อเลี้ยงต่อหัวเสือ

ชุดความรู้ทำมาหากิน

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

ขั้นตอนการจัดทำชุดความรู้ทำมาหากิน

1. ทำความรู้จักและเข้าใจชุดความรู้ทำมาหากินว่าประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
2. เลือกอาชีพที่มีความน่าสนใจเป็นหลัก ในการจัดทำชุดความรู้ทำมาหากิน
3. รวบรวมข้อมูลที่สำคัญในการประกอบอาชีพ และจัดการความรู้นั้นด้วยtaxonomy
4. ลำดับข้อมูลที่สำคัญก่อนหลัง และถ่ายทอดออกมาเป็น mind map
5. ทำการหาข้อมูลเพิ่มเติมตามหัวข้อที่ต้องการ และกำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น สัมภาษณ์ผู้รู้/ภูมิปัญญา อินเทอร์เน็ต ฟิฟิธกันท์ เป็นต้น
6. ออกแบบโครงสร้างของชุดความรู้ทำมาหากิน

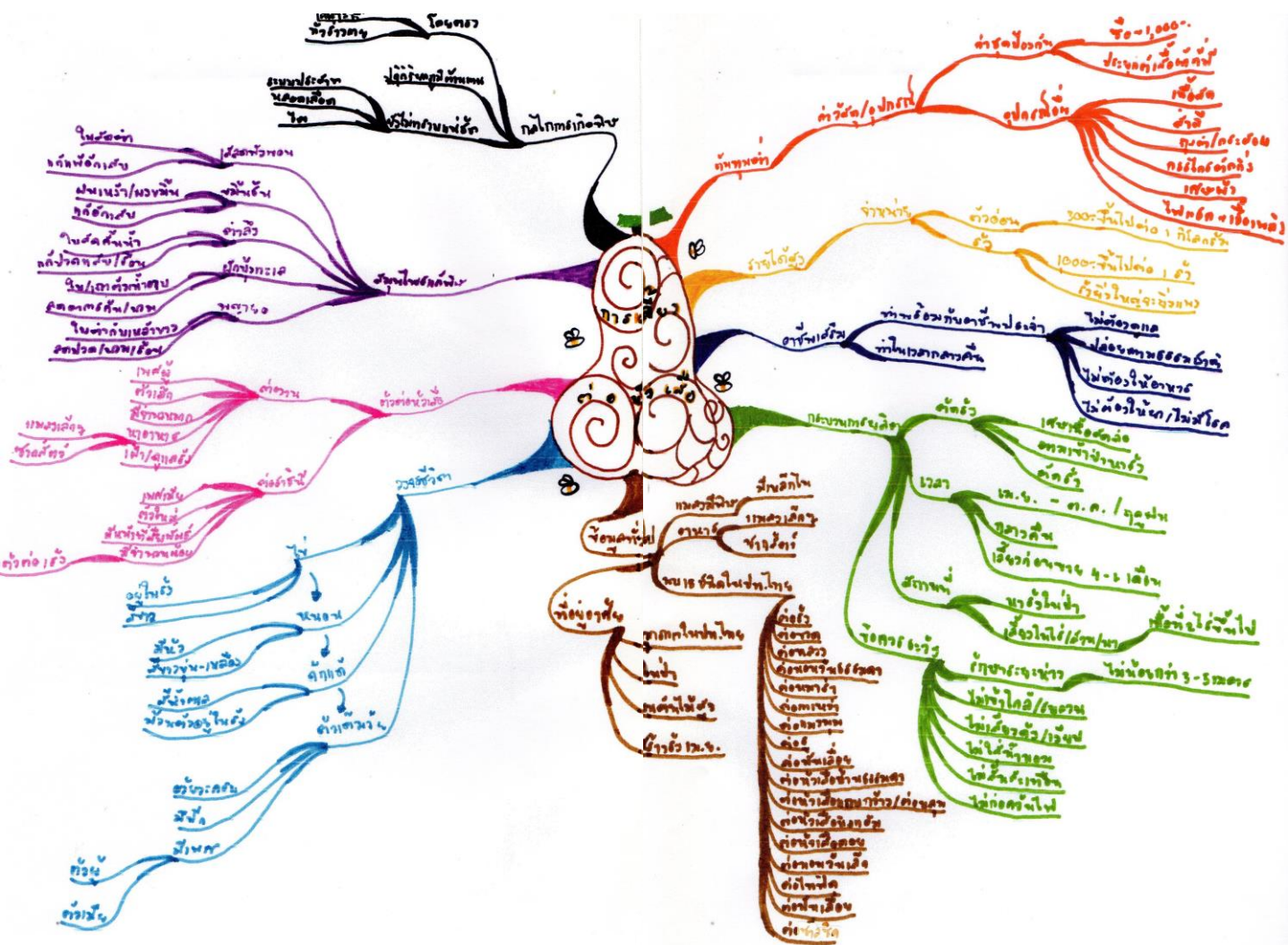
ชุดความรู้ทำมาหากิน “ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ชุดความรู้ทำมาหากิน เรื่อง การเลี้ยงต่อหัวเสือ จะเป็น
แนวทางอีกทางเลือกหนึ่งของอาชีพเสริม ที่สร้างรายได้
ให้แก่ครอบครัว ชุมชน และสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้แก่
ประเทศ

Mind Map

“ การเลี้ยงต่อหัวเลื้อ ”

Infographic

๓ เหตุผลง่ายๆที่คุณควรเลี้ยงต่อหัวเสือ

๑. รายได้สูง

ขายตัวอ่อนกิโลละ 800-1,000 บาท

1 รั้งมีอย่างน้อย 3 กก.

“โอ้วแม่เจ้า! ได้ 3,000บาท”

ขายรั้ง ขนาดลูกฟุตบอล
ราคาเริ่มต้นที่ ๑,๐๐๐ บาท
ขนาดรั้งยิ่งใหญ่ราคาก็จะยิ่งแพง

แม่ค้า
“ขนาด 2 คนโอบ
อันนี้ ป้า
ขาย 10,000 บาท
ก็แล้วกัน น้อย่างถูก
แล้วนะจ๊ะ”
(ห้า!หนึ่งหมื่นบาท)

กลางวันผมไปรับจ้าง
นอกบ้าน ก็เลี้ยงปล่อย
ตามธรรมชาติอย่างนี้
เรื่อยๆ เดี่ยวตัวต่อก็คือ
เอง ถึงเวลาก็เก็บขาย
อย่างเดียว

สบาย สบาย

๒. ต้นทุนต่ำ

ค่าวัสดุ-อุปกรณ์/ค่าจ้างแรงงาน
รวมแล้วแค่ ๑,๖๖๔ บาท เท่านั้นเอง

ค่าจ้างแรงงาน
๓๐๐.-

ป้องกันต่อ
หัวเสือได้
แน่นอน

๓. เป็นอาชีพเสริม(ที่ดี)

- สามารถทำพร้อมกับอาชีพประจำ
- *ไม่ต้องดูแล
- *ปล่อยเติบโตตามธรรมชาติ
- *ไม่ต้องให้อาหาร
- *ไม่ต้องให้ยา/ไม่มีโรค
- เป็นงานที่ทำในเวลาว่าง

ต้องตัดรัง
ตอนตอน
กลางคืน
ครับ

ประมวลเนื้อหา

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

เนื้อหาชุดความรู้ทำมาหากิน

1. กระบวนการผลิต

- ความรู้/ทักษะสำหรับดำเนินการ
- เงินลงทุนเท่าไร/การจัดการเงิน
- การจัดการกำลังคน
- เครื่องมือ/อุปกรณ์
- วัตถุดิบ
- กระบวนการ/ขั้นตอนในการทำ

ประมวลเนื้อหา

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

2. การตลาด

3. ปัญหา/วิธีการตัดสินใจ/กระบวนการแก้ปัญหา

4. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

5. แนวคิดใหม่ในการพัฒนาอาชีพ

6. แหล่งอ้างอิง (รายชื่อบุคคล/ชื่อหนังสือ/เว็บไซต์ ฯลฯ)

7. สื่อประกอบ (ถ้ามี)

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

1. กระบวนการผลิต

ความรู้/ทักษะสำหรับดำเนินการ

ข้อมูลทั่วไป

ต่อหัวเสือ

เป็นแมลงที่อยู่ในอันดับ Hymenoptera ต่อเป็นแมลงที่มีพิษจัดเป็นสัตว์ประเภท Omnivorous คือ เป็นแมลงที่กินสัตว์ เช่น ตัวอ่อนแมลงอื่น ซากสัตว์ เป็นอาหาร และยังจัดเป็นแมลงตัวห้ำ (Predator) อีกทั้งเป็นแมลงที่ดูดน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ ต่อหัวเสือนี้อาศัยหลายชนิด ทั้งชนิดที่อยู่ลำพัง หรืออยู่เป็นรวมกันเป็นแมลงสังคม(Social wasp) ส่วนต่อที่สร้างรังขนาดใหญ่มีหลายชนิด ส่วนใหญ่เป็นรูปทรงกลมใหญ่ มักอยู่ตามต้นไม้ใหญ่ เช่น ต่อหัวเสือ ต่อรัง ต่อขวด และต่อหลวง ต่อเป็นแมลงพบได้ทุกภาคของประเทศไทย ในประเทศไทย พบ 18 ชนิด

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

ความรู้/ทักษะสำหรับดำเนินการ

ข้อมูลทั่วไป

ต่อ ชนิดที่อยู่รวมกันเป็นแมลงสังคม มีการแบ่งวรรณะ ประกอบด้วยเพศผู้ ซึ่งต่อราชินีและต่องาน เป็นเพศเมีย นักวิทยาศาสตร์พบว่า ไข่ที่ได้รับการผสมจะเจริญเติบโตเป็นเพศเมีย ส่วนไข่ที่ไม่ได้รับการผสมเจริญเติบโตเป็นเพศผู้

ต่องาน มีหน้าที่หาอาหาร ป้อนกันรัง ดูแลราชินี และตัวอ่อนภายในรังต่อราชินีเป็นเพศเมียที่สามารถสืบพันธุ์ได้ ในรังต่อจะมีต่อราชินีที่เป็นแม่ 1 ตัว จะพบต่อราชินีที่เป็นลูกอีกหลายตัว ส่วนใหญ่แล้วจะพบในช่วงฤดูการผสมพันธุ์เพื่อสร้างรังใหม่

การป้องกันรังของ “ต่อหัวเสือ” พวกมันจะค่อยๆ พร้อมกับการฉีดพิษ ต่อตัวที่ต่อได้ ทุกตัวเป็นต่อเพศเมียเท่านั้นเพราะมีเหล็กใน ที่ถูกพัฒนามาจากอวัยวะในการวางไข่ การต่อยนอกจากเป็นการป้องกันตัว ป้องกันรังแล้ว ต่อบางชนิดยังสามารถใช้ในการล่าเหยื่อโดยการต่อยให้เหยื่อสลบก่อนจะคาบเหยื่อไปกินเป็นอาหารที่รังต่อไป

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

วงจรชีวิต

การเจริญเติบโตของ ต่อ ตั้งแต่ตัวอ่อนซึ่งเป็นมีสภาพเป็นตัวหนอน (larva) ฟักออกมาจากไข่ ต้องผ่านระยะตัวหนอน หลายระยะ โดยตัวหนอนมีปากเป็นแบบกัดหนอนในระยะ สุดท้ายจะเริ่ม หยุดกินอาหารและเคลื่อนไหวน้อยลงเรียกหนอนในระยะนี้ว่า ระยะเตรียมเข้าดักแด้ (prepupa or pharate pupa)

จากนั้นจะเข้าดักแด้(pupation) จนเป็นตัวเต็มวัยมีปีกบินได้นั้น จัดอยู่ในประเภทการลอกคราบ หรือการถอดรูปสมบูรณ์แบบ (holometabolous or complete metamorphosis) การถอดรูปในลักษณะนี้มักพบได้ในกลุ่มแมลงที่มีวิวัฒนาการสูงวงจรชีวิตมีการพัฒนาการในระยะต่างๆ ที่สำคัญรวม 4 ระยะ คือ ระยะไข่ ระยะตัวอ่อน หรือ หนอน ระยะดักแด้ ระยะตัวเต็มวัย

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

วงจรชีวิต

ระยะไข่ → ระยะตัวอ่อน หรือ หนอน
ระยะตัวเต็มวัย ← ระยะ
ดักแด้

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

ลักษณะตัวเต็มวัย

ต่อหัวเสือ ลำตัวมีสีดำแต้มด้วยสีเหลือง หรืออาจมีสีน้ำตาล ท้องมีแถบสีส้มปนเหลืองเห็นได้ชัดเจน มีขนาดลำตัว 2.7 – 3.50 เซนติเมตร มีปีกสีน้ำตาลบางใส 2 คู่ ปีกคู่หลังมีขนาดเล็กกว่าปีกคู่หน้ามาก

มีเขี้ยวที่ทางออกทาง

ข้าง 2 ข้าง ต่อหัวเสือ

เป็นแมลงนักล่าที่น่า

เกรงขาม สีเหลืองของมัน

บ่งบอกถึงภัยอันตราย สีดำแทนความแข็งแกร่งต่อ

หัวเสือ

รังต่อหัวเสือ จะสร้างราวช่วงเดือน ตุลาคม ถึง ธันวาคม เนื่องจากเมื่อนางพญาหมดอายุขัยและนางพญาใหม่ที่เกิดขึ้น จะออกหาคู่และไปสร้างอาณาจักรของพวกมันเอง ทั้งพี่น้องของมันให้ผจญชะตากรรม จากสภาพที่ไร้ผู้ปกครอง ที่รอแต่จะแตกสลายไปในเวลาไม่นาน

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

สามารถแบ่งการเป็นพิษจากตัวต่อได้เป็น

3 ลักษณะ ตามกลไกการเกิดพิษ คือ

1. การเป็นพิษโดยตรง (direct toxicity) ของพิษต่อเนื้อเยื่อต่างๆทั้งที่เป็นเฉพาะที่ (local) และทั่วร่างกาย (systemic)
2. ปฏิกริยาภูมิต้านทาน (immunological reaction) เกิดจากการกระตุ้น mast cell , การสร้าง IgG , IgE ทำให้เกิด serum sicknessและ anaphylaxis
3. กลไกที่ยังไม่ทราบ เช่น การทำอันตรายต่อระบบประสาท , หลอดเลือดและไต

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

การรักษาเมื่อได้รับพิษจากแมลงกัดต่อย หากพิษไม่มีความรุนแรง เช่น มีอาการคัน มีตุ่มน้ำ เป็นจุดแดงๆ เล็กๆ หรือมีอาการคัน ก็อาจใช้สมุนไพรรักษาอาการได้ แต่ก็ไม่ควรใช้สมุนไพรรักษาอย่างเดียวในการรักษา สมุนไพรที่นำมาใช้ เช่น

*ขมิ้นชัน โดยนำเหง้ายาวประมาณ 2 นิ้ว ผนกับน้ำต้มสุกทาบริเวณที่เป็น หรือใช้ผงขมิ้นโรยบริเวณที่มีอาการแพ้ อีกเสบ

*ตำลึง นำใบสดประมาณ 1 กำมือ ตำคั้นน้ำและนำน้ำมาทาบริเวณที่มีอาการปวดแสบปวดร้อนและคัน เมื่อแห้งแล้วให้ทาซ้ำจนกว่าจะหาย

*ผักบุ้งทะเล นำใบและเถาสด ต้มน้ำอาบแก้อาการคันและบวม

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ

*พญายอ นำใบสด 10-15 ใบ

ตำให้ละเอียด เติมหั่นขาว

พอชุ่มยา แล้วนำมาพอก

บริเวณที่มีอาการปวด บวม แดง

ร้อน และทาซ้ำบ่อยๆ จนกว่าจะหาย ในการรักษา

ด้วยพญายอนั้นต้องมีความแน่ใจว่าผู้ถูกพิษไม่มี

อาการไข้

*เสลดพังพอน นำใบ 1 กำมือ

ตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำทา

บริเวณที่มีอาการแพ้อักเสบ

ในรายที่ได้รับพิษแล้วมีอาการแพ้อย่างรุนแรงนั้น ไม่
แนะนำให้ใช้สมุนไพรมารักษา เนื่องจากมีความเสี่ยง
เกินไป และทางที่ดีที่สุดคือ ให้รีบนำผู้ป่วยส่ง
โรงพยาบาลให้เร็วที่สุด มิเช่นนั้นแล้วผู้ป่วยอาจ
เสียชีวิตได้

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

๑. กระบวนการผลิต

เงินลงทุน

การเลี้ยงต่อหัวเสือใช้เงินลงทุนต่อ ๑ ครั้ง ดังนี้

๑. ค่าวัสดุ-อุปกรณ์/ค่าจ้างแรงงาน

- ชุตป้องกัน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
- เนื้อสด เครื่องกิโกรัม	เป็นเงิน ๓/๕ บาท
- กระสอบ ๑ ใบ	เป็นเงิน ๔๐ บาท
- กรรไกรตัดกิ่ง ๑ อัน	เป็นเงิน ๑๐๐ บาท
- ไฟแชค ๑ อัน	เป็นเงิน ๑๐ บาท
- น้ำมันเชื้อเพลิง ๑ ลิตร	เป็นเงิน ๔๐ บาท
- ลวด ๑ ขด	เป็นเงิน ๒๐ บาท
- แลคเกอร์เคลือบผิว ๒ กระป๋อง	เป็นเงิน ๘๐ บาท
- ค่าแรง ๑ วัน วันละ ๓๐๐ บาท	เป็นเงิน ๓๐๐ บาท

รวมเป็นเงิน ๑,๖๖๕ บาท

ถ้าไม่สามารถหาซื้อชุตป้องกันได้ สามารถดัดแปลงเสื้อผ้าที่ใส่ในชีวิตประจำวันได้เช่นกัน ได้แก่ กางเกงยีนส์ เสื้อเชิ้ตหรือเสื้อคลุมอย่างหนา หมวกที่มีตาข่ายบังหน้า ถุงเท้า รองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าหนัง ถุงมือหนัง

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

๑. กระบวนการผลิต

การจัดการกำลังคน

ในการเลี้ยงต่อหัวเสือ หากผู้เลี้ยงมีความชำนาญในการตัดรังต่อก็ไม่จำเป็นต้องจ้างแรงงานมาช่วย แต่ในกรณีการจ้างแรงงานมาช่วยตัดรังต่อจะจ้างเพียงคนเดียวและจ้างวันเดียว คือวันที่ตัดรังต่อในป่า ไม่ควรจ้างแรงงานหลายคนในการเลี้ยงต่อหัวเสือ เนื่องจากในทุกกระบวนการการเลี้ยงต่อหัวเสือนั้น ต้องใช้ความชำนาญทักษะเฉพาะตัว และเลี้ยงเงียบ หากจ้างแรงงานทั่วไปที่ไม่มีทักษะการทำงานด้านนี้มาก่อน อาจทำให้ต่อตื่นและเป็นอันตรายต่อผู้เลี้ยงได้

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

๑. กระบวนการผลิต

เครื่องมือ/อุปกรณ์/วัตถุดิบ

- ชุดป้องกัน ๑ ชุด
- เนื้อสด ครึ่งกิโลกรัม
- กระสอบ ๑ ใบ
- กรรไกรตัดกิ่ง ๑ อัน
- ไฟแชค ๑ อัน
- น้ำมันเชื้อเพลิง ๑ ลิตร
- ลวด ๑ ขด

เครื่องมือ/อุปกรณ์/วัตถุดิบ รายการข้างต้นมีความจำที่จะต้องซื้อให้ครบ เพื่อใช้ในขั้นสำคัญ ๒ ขั้นตอน คือ

๑. ขั้นตอนการตัดรังต่อในป่า

๒. ขั้นตอนการไล่ต่อเพื่อเอารังและตัวอ่อนมาขาย

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

1. กระบวนการผลิต

กระบวนการ/ขั้นตอนในการทำ

1. การหาตัวต่อหรือแม่ต่อ

ผู้เลี้ยงต่อ เริ่มเลี้ยงต่อในขั้นแรกโดยการหาตัวต่อหรือแม่ต่อในช่วงเดือน เมษายน - พฤษภาคม

ซึ่งเป็นช่วงการเริ่มต้นฤดูฝน แมลงต่าง ๆ ก็จะฟักออกจากไข่เริ่มวงจรชีวิตใหม่เช่นเดียวกับตั๊กแตนซึ่งเป็นอาหารของตัวต่อ ผู้เลี้ยงต่อจะออกหาตัวต่อบริเวณที่มีน้ำ มีดอกไม้ใบหญ้า มีตั๊กแตนตามไร่นาและสระน้ำในบริเวณใกล้เคียงหมู่บ้าน ซึ่งแม่ต่อจะออกมาหาตั๊กแตน ตัวหนอน ไปเป็นอาหารเลี้ยงลูก

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

กระบวนการ/ขั้นตอนในการทำ

2. การล่อและการตามตัวต่อ

เมื่อเห็นตัวต่อออกมาหาอาหารบริเวณทุ่งนา ทุ่งหญ้า สระน้ำ ก็จะทำการล่อตัวต่อทันที วิธีการล่อก็

จะใช้เนื้อสดเสียบไม้ยื่นให้ตัวต่อ

ทันที เมื่อเจอเหยื่อตัวต่อก็จะคาบเหยื่อ

บินไปยังรังทันที เมื่อต่อบินไปก็จะเริ่ม

สังเกตทิศทางว่าบินไปทางใด โดยใช้

การสังเกต แล้วรอแม่ต่ออยู่ที่เดิม พร้อมทั้งจับเวลาว่าแม่ต่อ

จะกลับมาที่เดิมใช้เวลาเท่าไร หากแม่ต่อกลับ

ภายใน 3 นาที แสดงว่ารังต่อจะอยู่ไม่ไกลเกิน ๕๐๐ เมตร

เมื่อแม่ตัวกลับมารอบ 2 จะใช้เหยื่อล่อ

เหมือนเดิม จะใช้เชือกด้ายเล็ก ๆ เบา ๆ ผูกกระดาษสีติด

ไว้ ใช้เชือกยาวประมาณ 5 ซม. ต่อจะคาบเหยื่อบินไปที่

รัง จะล่อเหยื่ออยู่เช่นนี้ไม่เกิน 3 - 4 ครั้งก็จะเจอรังต่อทันที

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

กระบวนการ/ขั้นตอนในการทำ

3. วิธีการหารังต่อ

เมื่อทราบจุดหมายบริเวณที่แม่ต่อบินลง ก็จะเริ่มค้นหารังต่อ ณ บริเวณนั้น เทคนิคการค้นหารังต่ออีกอย่างก็คือการสังเกตดู ถ้าหากแม่ต่อบินต่ำ แสดงว่ารังต่อจะอยู่บริเวณต้นไม้สูง ถ้าหากแม่ต่อบินสูง แสดงว่ารังต่อจะอยู่ต่ำ ซึ่งเป็นทางลลอกทิศทางของศัตรู เดินวนหารังต่อไม่นานก็จะเจอรังต่อ เมื่อเจอรังต่อแล้วก็จะทำเครื่องหมายไว้ เช่น ผูกผ้าสีไว้ หรือทำเครื่องหมายไว้บริเวณต้นไม้ เมื่อคนอื่นมาเจอก็จะเข้าใจกันว่ามีคนเจอแล้ว

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

กระบวนการ/ขั้นตอนในการทำ

4. การนำรังต่อมาเลี้ยง

พอตกเย็นถึงเวลากลางคืน แม่ต่อเข้ารัง
หมดแล้ว ก็เตรียมอุปกรณ์ เช่น สำลี กรรไกรตัดแต่ง
กิ่ง กระจกอบ แล้วเดินเข้าไปใกล้บริเวณรังต่อส่งหารูต่อ
ว่าอยู่ด้านใด เมื่อเจอแล้วใช้สำลีอุดรู ใช้กระจกอบครอบ
ไว้ แล้วตัดไม้ นำรังต่อกลับมาเลี้ยงหรือผูกไว้บริเวณท้าย
สวนหลังบ้านหรือหัวไร่ปลายนา แล้วถึงสำลีที่อุดปากรูไว้
ออก ต่อก็จะทำรังอยู่ที่นั่นต่อไป

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

เทคนิคหรือข้อควรระวัง

- 1) เวลาฝนตกจะไปเอารังต่อไม่ได้เพราะเวลาฝนตก แม่ต่อจะออกข้างนอกรัง และรังจะเปียกทำให้แม่ต่อกัดรังทะลุออกมาได้ขณะที่ใช้ถุงพลาสติกคลุม
- 2) ขณะเข้าไปอุดรูรังต่อและขณะตัดกิ่งไม้อย่าให้กระเทือนรังต่ออย่างรุนแรงเพราะจะทำให้รังแตก
- 3) ขนาดรังที่นำมาเลี้ยงควรมีขนาดเท่าลูกตะกร้อหรือลูกฟุตบอล หากรังเล็กกว่านี้อาจจะทำให้ต่อไปสร้างรังใหม่
- 4) การเลือกทำเลที่ไว้รังต่อจะต้องเหมาะสมไกลจากบริเวณเด็กเล่น ไกลจากที่คนจะรบกวน เพราะต่อจะไม่โหยง่าย ดูร้าย สามารถต่ออยู่ได้หลายครั้ง

บริเวณที่นำรังต่อมาเลี้ยงต้องไม่มีมดแดง มดดำ มดคัน ถ้ามีบตต้องใช้ผ้าเศษชุบน้ำมันมัดไว้บริเวณโคน เพื่อป้องกันมด หลังจากนั้น ต่อก็จะออกหาอาหารกินเองตามธรรมชาติ อาหารของต่อ ได้แก่ ปลา ตัวหนอน ตั๊กแตน แมงมุม เนื้อสัตว์อื่น ๆ ฯลฯ ระยะทางหรือรัศมีการออกหาอาหาร โดยเฉลี่ยประมาณ 5 กิโลเมตร ต่อจะเป็นแมลงที่หาอาหารธรรมชาติได้เก่งมาก จมูกไว บินเร็ว แบ่งหน้าที่กันชัดเจน เช่น แผนกหาอาหารและน้ำ แผนกสร้างรัง และรักษารัง แผนกเลี้ยงลูก

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

กระบวนการ/ขั้นตอนในการทำ

5. การเก็บรังต่อ/ตัวอ่อน ขาย

การเก็บรังต่อขาย จะเก็บในเดือนตุลาคม โดยใช้ยาฆ่าแมลงฉีดพ่นเข้าไปในรัง แล้วรอจนหมดตัวต่อ หรือใช้วิธีการสังเกตรังร้างในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน จึงตัดกิ่งเอารังมาเคลือบแล้วขาย

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

5. การเก็บรังต่อ/ตัวอ่อน ขาย

การเก็บตัวอ่อนขาย เมื่อรังต่อได้ขนาดพอเหมาะเท่าลูกฟุตบอลขนาดใหญ่ขึ้นไป ก็จะเริ่มเก็บรังต่อขาย โดยใช้ฟางมัดให้แน่น 2 มัด แล้วอุดบริเวณรูต่อ เพลารังต่อให้แม่ต่อตายประมาณ 70% ก็ตัดรังออกมาจำหน่ายหรือนำมาประกอบอาหาร โดยเฉลี่ย 1 รัง จะได้น้ำหนักประมาณ 2 - 3 กิโลกรัม หรือถ้าชุดป้องกัน ผู้เลี้ยงสามารถแกะรังต่อเพื่อเอาตัวอ่อนมาขายได้ 2 ช่วงเวลา คือเดือนสิงหาคม และเดือนตุลาคม

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

2. การตลาด

การค้าขายผลผลิตจากต่อหัวเสือในปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยมและต้องการของตลาด ผู้เลี้ยงสามารถนำผลผลิตขายได้ยังตลาดชุมชน หรือตลาดระดับจังหวัด เช่น ตลาดป่าเปา จ.ลำพูน และตลาดทุ่งเกวียน จ.ลำปาง

การขายรังต่อ รังต่อเป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อว่ามีผู้ใดได้ครอบครองรังต่อ

จะมีเงินทอง มีชื่อเสียง

เกียรติยศ “ต่อเงินต่อทอง”

ราคาจะสูงตามขนาดของรัง

ยกตัวอย่าง รังต่อขนาดลูกฟุตบอล

ราคาเริ่มต้นที่ ๓,๐๐๐ บาท ถ้าขนาดเส้นรอบวง ๒ เมตร จะขายได้ราคามากกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

2. การตลาด

การขายตัวอ่อนเพื่อการบริโภค ผู้บริโภคตัวอ่อนต่อนิยมนำไปประกอบอาหารเช่น คั่ว หมก หรือน้ำพริก เนื่องจากมีรสชาติอร่อย ราคาขาย ๑ กิโลกรัม ๘๐๐ – ๑,๐๐๐ บาท ซึ่งภายใน ๑ รังต่อ(ขนาดลูกฟุตบอล)จะได้ตัวอ่อนประมาณ ๓ กิโลกรัม

ตลาดการค้ารังต่อในปัจจุบัน ผู้ผลิตมีน้อยราย ผลิตได้จำนวนจำกัด และผลิตได้เฉพาะฤดูกาล แต่ความต้องการของผู้บริโภคมีสูง จึงเป็นอาชีพเสริมที่น่าสนใจอีกทางหนึ่ง

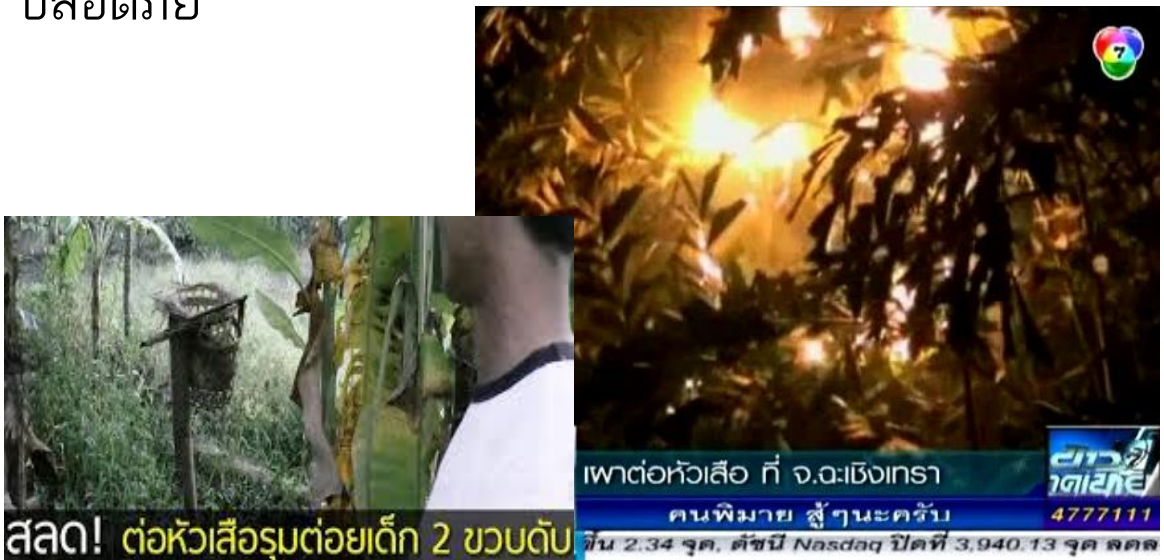
“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

3. ปัญหา/วิธีการตัดสินใจ/กระบวนการแก้ปัญหา

ปัญหาในการเลี้ยงต่อหัวเสือ ได้แก่

ผู้เลี้ยงต่อรายใหม่ในปัจจุบัน ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติของต่อหัวเสือ และวิธีการเลี้ยงต่อที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้เลี้ยงและคนรอบข้าง เช่น พื้นที่ในการเลี้ยงมีน้อย การนำรังต่อผูกไว้ใกล้บ้าน หรือจุดรูป เผาขยะที่ก่อให้เกิดควัน เป็นการรบกวน ทำให้ต่อแตกรัง มาทำร้ายคน

ดังนั้นผู้เลี้ยงต่อจึงควรศึกษาขั้นตอนและข้อควรระวังในการเลี้ยงต่อหัวเสือก่อนที่จะทำการเลี้ยง เพื่อความปลอดภัย

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

4. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของอาชีพการเลี้ยงต่อหัวเสือ เป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง ผู้ประกอบอาชีพนี้ต้องมีความรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ปฏิบัติตนให้ตนเองและคนรอบข้างตกอยู่ความเสี่ยงที่จะเป็นอันตราย ผู้ประกอบอาชีพนี้หลายรายต้องล้มเลิกอาชีพนี้เพราะขาดความรอบคอบ ระมัดระวัง

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

5. แนวคิดใหม่ในการพัฒนาอาชีพ

การขายรังต่อหัวเสือ เป็นอาชีพที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ โชคลางเข้ามาเกี่ยวข้อง ในขั้นตอนการเลี้ยง ผู้เลี้ยงสามารถพัฒนาอาชีพโดยการเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้ คือ การนำรังต่อที่ตัดมาจากป่า มาผูกเข้ากับหลักที่เป็นไม้มงคล เช่น ไม้ขนุน ไม้สักทอง ไม้ตะเคียน ไม้มะขาม และการสร้างโครงลวด

เป็นรูปเจดีย์

เพื่อให้ตัวต่อหัวเสือสร้าง/

เกาะรังกับไม้/โครงลวด

ดังกล่าว ทำให้สามารถ

ขายรังต่อได้ราคาเพิ่มขึ้นจากเดิม

Check List

สื่อประจำกล่องความรู้ก็ได้

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

แนะนำหนังสือและสื่อมัลติมีเดีย

จำนวน - รายการ

แนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม

จำนวน 9 รายการ

แนะนำแหล่งจำหน่ายวัสดุดิบ

จำนวน 4 รายการ

ตัวอย่างวัสดุดิบ / อุปกรณ์

จำนวน 8 รายการ

โครงการศูนย์ความรู้ก็ได้ @ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้

ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิว บิลดิ้ง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

เว็บไซต์ : <http://www.kindaiproject.net>

แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม

แนะนำเว็บไซต์ หน่วยงาน และพื้นที่เรียนรู้

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

ไฮไลท์ ★★★★★

สวนสัตว์แมลงสยาม หรือพิพิธภัณฑ์แมลงสยาม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

เชิญชมตัวอย่างสะสมนานาชนิดจากทั่วโลกและนิทรรศการหลากหลายด้านกีฏวิทยาที่น่าสนใจเสริมความรู้นอกห้องเรียน

www.siaminsectzoo.com

แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมอื่นๆ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช

http://www.dnp.go.th/FOREMIC/NForemic/this_month/Vespa/vespa.htm

สารานุกรมแมลงแห่งอีสาน โดยอีสานจุฬาฯ

http://www.isan.clubs.chula.ac.th/insect_sara/index.php?transaction=insect_1.php&id_m=27484

ต่อหัวเสือ เหล็กในมรณะ – Postjung.com

<http://board.postjung.com/532947.html>

Siam Insect Zoo and Museum

<http://www.malaeng.com/blog/?cat=75>

ข่าวไทยรัฐออนไลน์

<http://www.thairath.co.th/content/198380>

โอเค เนชั่น

<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=441964>

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้

ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิว บิล딩 ชั้น 18-19 ถ.วิทยารัตนสิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

เว็บไซต์ : <http://www.kindaiprject.net>

แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม

แนะนำเว็บไซต์ หน่วยงาน และพื้นที่เรียนรู้

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมอื่นๆ (ต่อ)

ผู้จัดการออนไลน์

<http://www.manager.co.th/Science/ViewNews.aspx?NewsID=9520000034825>

GotoKnow

<http://www.gotoknow.org/posts/500088>

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้

ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิว บิลดิ้ง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

เว็บไซต์ : <http://www.kindaiprject.net>

แหล่งอ้างอิง

นายองอาจ ยานะ อายุ 36 ปี

ภูมิปัญญาด้านการเกษตรและปศุสัตว์
ยังเป็นแกนนำเกษตรกรการปลูกพืชอินทรีย์
และการทำเกษตรผสมผสาน
ประจำตำบลเมืองเส้น อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่

การทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่บ้านของตนเองจำนวน 10 ไร่ มี
การปลูกข้าว ปลูกผัก-ผลไม้ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่-เป็ด และเลี้ยงต่อหัวเสือ
ทำการเกษตรมานานกว่า 5 ปี

เริ่มต้นการเลี้ยงต่อหัวเสือจากความสนใจ
ในอาชีพนี้ จึงตัดสินใจลองตามดูผู้เลี้ยงรายอื่น
ใช้การสังเกตในแต่ละขั้นตอนว่าทำอะไร
ใช้อะไรบ้าง และลองลงมือทำกับกลุ่มเกษตรกร
ในพื้นที่ เมื่อลงมือทำบ่อยครั้งจึงเกิด
ความชำนาญในอาชีพ จนสามารถทำเพียงคนเดียวและสร้างรายได้ให้กับ
ครอบครัวได้อีกทาง

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้

69/18-19 อาคารชุดมิว บิลด์ ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

วัตถุดิบ / อุปกรณ์

ตัวอย่างวัตถุดิบ / อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำมาหากิน

“ การเลี้ยงต่อหัวเสือ ”

ชุดป้องกันแมลง

เศษเนื้อสดเสียบไม้เพื่อล่อตัวต่อ

อุปกรณ์ในขั้นตอนการตัดรังในป่า

กระสอบป่าน

กรรไกรตัด

อุปกรณ์ในขั้นตอนการเผารัง

ไฟแช็ค

น้ำมันเชื้อเพลิง

อุปกรณ์ในการผูกรังต่อ

ขดลวด

อุปกรณ์ในการเคลือบรังให้อยู่ทน

แลคเกอร์เคลือบเงาแบบสเปรย์กระป๋อง

โครงการศูนย์ความรู้กินได้ @ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้

ที่อยู่ 69/18-19 อาคารชุดมิว บิลดิ้ง ชั้น 18-19 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

เว็บไซต์ : <http://www.kindaiprject.net>

แผนการถ่ายทอดองค์ความรู้ และรูปแบบกิจกรรมหรือนิทรรศการ

แผนการถ่ายทอดองค์ความรู้

1.วางแผน และออกประชาสัมพันธ์อาชีพการเลี้ยงต่อหัวเสือ ในงานนิทรรศการเกี่ยวกับอาชีพ โดยให้ภูมิปัญญาเป็นผู้นำเสนอความสนใจของอาชีพ แล้วจัดทำแบบสอบถามต้องผู้ที่สนใจ ถึงความต้องการประกอบอาชีพนี้

2.รวบรวมผู้ที่มีความสนใจและต้องการประกอบอาชีพเลี้ยงต่อหัวเสือ เข้าอบรมและลงมือปฏิบัติร่วมกับภูมิปัญญา ในการจัดการอบรมต้องมีแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม เพื่อนำความคิดเห็นต่างๆไปปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมการอบรมต่อไป

3.ติดตามผลผู้ที่ผ่านการอบรม ถึงการนำความรู้ไปใช้ตลอดจนถึงความสำเร็จ แล้วนำผู้ผ่านการอบรมมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเล่าประสบการณ์ช่วงเวลาที่อบรม เพื่อถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ในมุมมองที่น่าสนใจให้ผู้สนใจคนอื่นๆต่อไป